

Brugerindflydelse på Bryggen

Af **Jonna Holmgaard Larsen**

Fem minutter på cykel fra Rådhuspladsen i København, lige på den anden side af Langebro, ligger et lille noget overset kvarter. Det hedder Islands Brygge. Mest kendt er det for den farlige, i hvert fald omstridte virksomhed, Dansk Sojakagefabrik. De 6.600 bryggeboere har imidlertid ry for at være aktive og yderst bevidste om deres kvarters specielle atmosfære og egenart. Tydeligt har de f.eks. vist det i 1984, da de - trætte af at vente på kommunens langsommelige sagsbehandling - indrettede deres egen Havnepark. Den kan ses langs Bryggens havnefront, i fugleperspektiv fra Langebro.

Kulturelt set må det konstateres, at det ikke er på Bryggen hverken de offentlige eller de private investorer har spenderet deres midler. Områdets eneste kulturinstitution er biblioteket på Islands Brygge, der ligger i Njalsgade. Det er en af Københavns kommunes bibliotekers mindste filialer. Biblioteket Islands Brygge har 31 ugentlige åbningstimer, 5½ stillinger og et årligt udlån på 120.000 bind. Og så er der knyttet til biblioteket et brugerråd, som den 1. november har eksisteret i 2 år.

To aktuelle faktorer var især medvirkende til, at brugerrådet kom til at se dagens lys:

- 1) Brugerindflydelse blev aktuelt med Bibliotekarforbundets valg af tema for Bibliotekets Dag 1988.
- 2) Personalet havde året i forvejen forandret bibliotekets indretning totalt uden at sige det til brugerne i forvejen.

Nyindretningen af biblioteket var, syntes vi i personalegruppen, hårdt tiltrængt; men den gav os samtidig nogle nyttige erfaringer om vore lånere: bryggeboerne. Lige så megen ros vi fik af alle lånere under 50, lige så mange tæv fik vi af størsteparten af de ældre lånere: Nu havde de været trygge ved, at intet havde forandret sig på deres bibliotek i over 20 år, og så kom vi der og flyttede rundt på det hele, så de ikke længere kunne finde bøgerne. Væsentligst for os var det imidlertid, at alle kommenterede rokaderne, og at lånerne betegnende nok betragtede biblioteket som deres eget bibliotek.

Derfor vurderede vi, at der nok kunne være interesse hos lånerne for at få indflydelse på bibliotekets videre udvikling. Da vi iøvrigt var enige om, at indflydelse på institutionerne i lokalområdet må være en naturlig demokratisk ret, besluttede vi, at

give den form for demokrati en chance på Bryggen.

Først holdt vi en debataften på Bibliotekets Dag med Jesper Jensen som indleder; og den 1. november blev der holdt stiftende generalforsamling. Vi gav debatdeltagerne tid til at tænke sig om. Det var en risiko. Men det var en god ide, syntes vi.

Rådet blev valgt af og blandt de fremmødte. De syv medlemmer, alle flittige brugere af biblioteket, repræsenterer et bredt udsnit af kvarterets befolkning, både erhvervs- og aldersmæssigt. Dog lykkedes det ikke at få børn eller unge til at gå ind i rådet. Personalet deltager fast med 3 medlemmer, enkelte gange med flere.

Personalet har fra starten været indstillet på, at et brugerråds indflydelse kunne gælde alle forhold, som lå indenfor filialens og afdelingslederens kompetence, idet dog ansættelser og afskedigelser var meddelelsesstof.

Det springende punkt i denne sammenhæng er naturligvis materialevalget. Emnet er da også blevet diskuteret en del, specielt under debatten med Jesper Jensen på Bibliotekets Dag. Jesper Jensen var alvorligt bange for, at medindflydelse på dette punkt kunne resultere i en indsnævring af bibliotekernes indkøbsvaner og en ukritisk lukken op for nye medier. I praksis har rådet imidlertid ikke været interesseret i at gå ind i materialevalget, med undtagelse af overordnede diskussioner. Starten på videoudlån gav f.eks. anledning til en principiel diskussion om bøger contra video.

Rådet har først og fremmest set sin berettigelse på andre områder. Det vil gerne være "limen" mellem personale og lokalsamfund. Det vil være et modspil til politikere på den ene side og til personalet på den anden side. Rådsmedlemmerne har understreget, at bryggeboere naturligvis altid vil stille op, den dag deres bibliotek bliver truet af lukning; men at det givet er bedst at være organiserede på forhånd, hvis der skulle vise sig mørke skyer i horisonten. Først og fremmest har rådet dog ønsket at fremme konkrete ideer overfor biblioteket, eller være med til at gennemføre arrangementer og PR-kampagner på Bryggen.

Det første år var hæsbæsende og fyldt med entusiasme. Det var gå-på-modets år. Rådet holdt møde hver 2. eller 3. uge, havde en masse ideer, stod for en bunke arrangementer, som først og fremmest

havde til formål at udbrede kendskabet til rådet og at få respons fra andre lånerne.

Der har været åbent-hus-dage, bogbyttedage, flytten-biblioteket-ud arrangement i anledning af Havneparkens 5-års fødselsdag, fremmedkulturarangement og forskellige udstillinger hentet ind fra Bryggen af rådets medlemmer. Desuden er en række små-aktiviteter afprøvet i udlånet: "Ros-ris-kasse", låner-til-låner anmeldelser, fototavler over personale og brugerråd m.m. Det var kort sagt et travlt år med masser af nye bekendtskaber og udfordringer for os som personale. Det var et år, hvor "udviklingstoget", som bringer os i kontakt med lokalsamfundet, pludselig kørte mindst dobbelt så hurtigt som før. Det var overvældende.

Sideløbende med den udadvendte virksomhed har brugerrådet fået en slags uddannelse - ikke til "minibibliotekarer", men til vidende brugerråds-medlemmer. Medlemmerne er blevet indført i bibliotekets politiske og driftsmæssige vilkår, der har været udvekslingsmøder med andre brugerråd, og de har deltaget i en konference om brugerindflydelse. Endelig har vi sammen med rådet haft mange samtaler om bibliotekets daglige drift: om udlånstal, åbningstider, forfatteraftener og køb af nye medier. Spændende og givtige for os som personale.

Brugerrådets arbejde har givet anledning til at arbejde med spørgsmål som: Hvordan opnår vi den mest konstruktive dialog personale og brugere imellem? Hvor er grænserne for indflydelse? Hvor går grænserne for frivillig arbejdskraft? Og så videre.

At et brugerråd kan operere utraditionelt ses af et par eksempler: En overgang havde vi et uroproblem hver torsdag aften v. 6-tiden. Af egen drift mødte et brugerrådsmedlem op og satte sig i biblioteket hele torsdag aften for evt. at være til hjælp. Og på et tidspunkt, da forargelsen toppede i pressen over de ikke-tilbageleverede biblioteks-bøger, tilbød brugerrådsmedlemmer at gå rundt og hente bibliotekets udeståender hjem. Her sagde vi dog fra.

Brugerrådet har givet øvelser i balancegangen mellem imødekommenhed overfor lånerønsker og bevarelsen af en faglig profil. Vi har nok som proffer fået flyttet nogle grænser, og vi har fået skærpet vores bevidsthed om målet med vores arbejde. I virkeligheden er det en stor forandring

fra selv at definere serviceniveauet, at skulle forholde sig direkte til brugernes krav til service. En sund proces er jeg sikker på, men den stiller ekstra krav til os som fagfolk om ikke blindt at efterkomme de umiddelbart udtrykte behov, men at bruge vores faglige kunnen til at yde et kvalificeret modspil. Og den stiller krav til mig som afdelingsleder om at bevare personale demokratiet intakt trods udstrækningen af indflydelsen til også at gælde brugerne. Så skylder jeg at nævne (til Jesper Jensens beroligelse), at vi rent faktisk ikke i vores brugerrådsarbejde er blevet oversvømmet med populistiske forslag, tværtimod.

I brugerrådsarbejdet har vi også, især det sidste halve år efter nyvalg i november 1989, prøvet nogle af de problemer et sådant arbejde kan give: samarbejdsproblemer, problemer med at sætte realistiske mål, svigten af aftaler og den slags. Det er problemer som næsten naturnødvendigt må komme, og som frivilligt arbejde selvfølgelig er meget sårbart overfor.

Det er derfor vigtigt at gøre sig klart, hvad der får folk til at blive i frivilligt arbejde af denne karakter, når nyhedens interesse og den første begejstringsrus har lagt sig.

For det første skal der være tale om reel indflydelse, der skal vise sig resultater og endelig skal arbejdet give medlemmerne personlig tilfredsstillelse og udviklingsmuligheder. Og det skal være morsomt. Der skal være noget at tage fat i, og det "noget" skal være nyt og spændende.

Det jeg især synes har været flot, lejlighedsvis næsten rørende for en bibliotekar at opleve, er rådsmedlemmernes udtalte bevidsthed om selve biblioteksidéen, og deres ønske om at udbrede den. Jeg er overbevist om, at de gør et vigtigt arbejde i den retning ved almindelig snak blandt folk i kvarteret: i Brugsen, vaskekælderen, på trappeafsatsen og hvor man ellers mødes i det daglige. For at få brugerrådsarbejdet til at brede sig som ringe i vandet, og for at have et hvervegrundlag for nye rådsmedlemmer har brugerrådet dannet en brugerklub. Det er en større kreds af lånere, løsere tilknyttet, som får en service i form af nyhedsbreve fra brugerrådet. Brugerklubben indkaldes med længere mellemrum til debataftener.

I forbindelse med interessen for biblioteksfremmede har vi i rådet haft planer om en lånerundersøgelse fulgt op af en PR-kampagne specielt rettet

mod ikke-brugere. Disse planer er endnu ikke realiseret. Dels er det store opgaver, som koster penge, penge som vi ikke har haft, dels har vi med hensyn til lånerundersøgelser været bange for at komme til at bruge en masse tid og energi på at undersøge ting, vi godt ved i forvejen. Hvad kunne vi få ud af at spørge folk, hvornår de synes, at biblioteket skal være åbent. Er svaret ikke: "Så meget som muligt". PR-kampagnen ville nok være mere på sin plads. Og den kommer da også, håber jeg.

Imidlertid gør vi nu noget helt andet. Vi har sammen med Medborgerhuset Gimle søgt Kulturfonden om penge til et stort lokalteaterprojekt - og vi har fået pengene! Det var øjensynligt lige det, der skulle til, for at indgive brugerrådet ny entusiasme. Biblioteket skal især stå for koordinationen af arbejdet med research og manuskript. Og i den forbindelse ser brugerrådet det som sin opgave at bruge netværkene i lokalsamfundet til at motivere så mange som muligt til at arbejde med på projektet.

Hvad har det med biblioteksarbejde at gøre? Eller med brugerrådsarbejde? Manuskriptskrivningen har naturligvis med bibliotekets indhold at gøre. Det er her kilderne skal bringes til veje, det er her interviews og lokale erindringer skal samles. Desuden har projektet med lokalsamfundsarbejde at gøre, og med aktiv kulturformidling. - Og så tror jeg faktisk det bliver en hel del sjovere at lave lokalteater end at gå rundt og stemme dørklokker, for at høre folk, om de synes, bibliotekerne skal være åbne om søndagen. Det prøver vi i stedet på dette års Bibliotekets Dag.

Vi håber naturligvis, at teaterprojektet vil være en PR-kampagne for biblioteket, indirekte.

Til slut må et afgørende spørgsmål stilles: Hvad er overhovedet det politiske perspektiv i brugerrådsarbejdet? Udover, naturligvis, at det er rart for et bibliotek at have brugerne i ryggen. Er det en begyndelse til - og en øvelse i - egentlig brugerstyring. Københavns kommunes opdeling i bydelsråd er sandsynligvis nært forestående. I den forbindelse bliver bibliotekerne mere direkte brugerstyrede. Hvorvidt en sådan styring kan blive udviklende for bibliotekerne i København beror på styrkeforholdene, på de politiske kræfters beskaffenhed og på vor styrke som fagfolk. Erfaringerne med brugerrådet på Islands Brygge, og de fore-

stillinger, som medlemmerne gør sig om et brugerstyret bibliotek, virker ikke skræmmende. Men jeg tror, det vil være godt at have prøvet noget der ligner, inden ulven bryder lænken.

Jonna Holmgaard Larsen er afdelingsbibliotekar på biblioteket på Islands Brygge